

נס חנוכה

עשרות מדרשי חז"ל על נסי חנכה שזורים בחרוזים בנגוני החג

לשמיעת השירים

לחן: יונים – עתיק בעלזא

ג. קם אנטיוכוס, הרשע של הדור,
ושלח את השור ניקנור,
לעלות עם צבאו לירושלים,
דם רב יהודי נשפך פמים.
הציב צלם בבית המקדש,
ולעזרה הוא מיד נגש,
שחט חזיר, אוי! כמה נורא,
ושפך דמו בתוך העזרה.

ד. רבי יוחנן בן מתתיהו
שמע על הרשע, מה עשה הוא?
— הכין חרב, צחצח להבה,
שתי אמות ארפה, וזרת רחבה.
חזר לירושלים עד לשערים,
ומבקש מהשומרים:
"אני יוחנן, פהן גדול קדוש,
את ניקנור חפץ אני לפגש".

ה. ניקנור במקדש, מכניסו מהר.
יוחנן נכנס, לניקנור אומר:
"אני נכנע, אומר לי נא —
מה שרק תבקש אעשה נאמנה".

לחן: אוי יונים – פרחי לונדון

א. ויהי בימי מלכות יון,
אנטיוכוס הרברבן,
מלך חזק ותקיף,
מדינות רבות הקיף.
כבש ארצות ומלכים,
למרותו סרים האזרחים,
בנה מדינת מלוכה,
נקראה על שמו 'אנטיוכא'.

ב. עשרים ושלוש שנים מלך,
ולשריו להתיצץ הלך —
אתם יודעים, שלייהודים,
יש מקדש בישראל.
כל היום מתפללים,
שה' ימלך על כל האלילים,
וגם עלי, אוי ויי!
זאת אני תיב לחסל.
נבטל חדש ושבת,
גם ברית מילה זה לא מתרבת.
וכל השרים, יחדו שרים:
מצין! הבה נחל...

עוֹנָה לוֹ נִיקְנוֹר: "בּוֹא נַעֲשֶׂה שׁוֹלָם,
שְׁחַט כָּאֵן לְפָנַי חֲזִיר לְכָבוֹד הַצֵּלָם".
עוֹנָה לוֹ הַכֹּהֵן: "כִּדְבָרֶיךָ אֲכַן,
אֲךָ פּוֹחַד אֲנִי מְאֹד, אִם אַעֲשֶׂה כֵן —
אֲחֵי הַיְּהוּדִים, יִשְׁמְעוּ זֹאת,
וַיִּרְגְּמוּנִי בְּאֲבָנִים עַד כָּלוֹת".
אוֹמֵר לוֹ נִיקְנוֹר: "עֲלֶיךָ אֶשְׁמֹר,
אוֹצִיא מִכָּאֵן אֶת כָּלָם,
וְאֶת הַסּוֹד אֲנַצֵּר".
יָצְאוּ כָלָם, מִמְּחֹדֶר הַמְּלוּכָה,
וַיּוֹחֲזֵן כֹּהֵן, לְפָנַי ה' בָּכָה:
"עֲנֵנִי הַקֵּל, הֲרֹג אֶת הָעֶרְלִי,
כִּדִּי שְׂתִכְכֵּב שְׁמִי, וְנֹאמַר הִלֵּל".

ו. מִיָּד פָּסַע, צָעָדִים שְׁלוּשָׁה,
דָּקָר בַּחֲרֵב, אֶת לְבוֹ שֶׁל הָרָשָׁע,
וּמִיָּד מִבֶּקֶשׁ: "ה' אֲנִי סֵלַח
שָׁדִם טָמֵא בַּעֲזָרָה הַקְדוּשָׁה נִשְׁפָּף".
הַמְּשִׁיף עִם הַחֲרֵב, בְּרָשָׁעִים הָרֹג,
וּמִי שֶׁנִּצֵּל, בָּרַח כְּמוֹ דָּג.
שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם אֲלָף,
וּשְׁבַע מֵאוֹת הָרוּגִים.
הַשָּׂאֵר חֲזְרוּ לַיּוֹן בּוֹכִים וְשׁוֹאֲגִים.

לחן: אוי חנוכה

ז. אֲנִטְיוֹכּוֹס שׁוֹמֵעַ, זֶה אוֹתוֹ מִכָּעִים,
וּמִיָּד קוֹרֵא לְשָׂרוֹ בִּגְרִים:
"שְׁמַעְתִּי מָה עָשׂוֹ הַיְּהוּדִים לְנִיקְנוֹר —
הֲרֹגוּ אוֹתוֹ וְאֶת צָבָאוֹ, כָּל תֵּיִל גִּבּוֹר,
הַמַּצֵּב כָּבֵד מְאֹד מְאֹד מְסֻכָּן,
הֵכֵן אֶת הַצָּבָא, וַיָּצְאוּ מִיָּד מִכָּאֵן,
עָלוּ לִירוּשָׁלַיִם, אֶל תַּהֲיֹ סִלְחָנִים,
שִׁבְתָּ חֹדֶשׁ וּמִלָּה,
אָסוּר בְּשׁוּם פָּנִים!"

ח. וְהַיְּהוּדִים — לֹא מִפְּחָדִים,
עַל מַצּוֹת ה' לֹא וְתָרוּ:
אֶת נַפְשָׁם מוֹסְרִים,
עַל בְּרִית לֹא מוֹתָרִים,
גַּם עַל חֹדֶשׁ וְשִׁבְתָּ שְׁמָרוּ,
מְלִים הַתִּינוּקוֹת, קוֹפְצִים מִהֲגָגוֹת,
וּמִיָּד הָרָשָׁעִים נִפְטָרוּ.

ט. נִכְנְסוּ יְהוּדִים אֶל תּוֹךְ מַעְרָה,
שְׁמָרוּ שֵׁם שִׁבְתָּ, מִפְּנֵי הַגְּזָרָה,
בָּא רָשָׁע לְבִגְרִים, עֲלִיָּהֶם הִלְשִׁין,
שֶׁהַיְּהוּדִים אֶת הַשִּׁבְתָּ מִקְדָּשִׁים.
שָׁלַח אֲלֵיהֶם בִּגְרִים,
חֲתָלִים עִם רוֹבִים,
בָּאוּ לַמַּעְרָה, דִּבְרוּ כְּאוֹהֲבִים:
"יְהוּדִים צֵאוּ מִכָּאֵן, נִשְׁתַּה יַחַד יֵין,
הִנֵּה יֵשׁ פֹּה לָחֶם, הוּא טָרִי עֲדִין".

י. וְהַצַּדִּיקִים, מִתּוֹךְ הַמַּעֲמָקִים:
"אֲנַחְנוּ שִׁבְתָּ לֹא נִחַלֵּל
עֲדִיף לָמוֹת, בִּקְדֻשָּׁה וּבִתְמִימוֹת
מֵאֲשֶׁר בְּדִרְכְּכֶם לְהִתְקַלְקֵל".
הָרָשָׁעִים בְּמַהֲרָה, שָׁרְפוּ הַמַּעְרָה,
אֲלָף אִישׁ מָסְרוּ נַפְשָׁם לָקָל.

לחן: הנרות הללו — קרלין

יא. לְמַתְתִּיהוּ חֲמֻשָּׁה בָּנִים,
לְהִלָּחֵם הַמָּה מוֹכָנִים,
יּוֹחֲזֵן הַצַּדִּיק וְאַרְבַּעַת אֶחָיו
הֲרֹגוּ בְּרָשָׁעִים, הָרֹג רַב.
וּבִגְרִים בִּסְפִינָה, בּוֹרַח אֶל הַמְּדִינָה
לְאַנְטִיּוֹכָא הַקְּטָנָה, עִם קִמְץ אֲנָשִׁים.
לְמַלְךָ הוּא נִגָּשׁ, וְאוֹמֵר בְּקוֹל נִרְגָּשׁ:
"הַיְּהוּדִים עִם מְקַדֵּשׁ, קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים."

יב. אַתָּה נָתַתָּ צו, חֲלוּל שַׁבַּת חַיִּב,
אָבֵל אֵין יְהוּדִי שְׁמִקְשִׁיב לְקוּלָּךְ.
גַּם חֲדָשׁ וּמִילָה, כָּל הִקְהָלָה,
כְּבַתְחָלָה, בְּמַצּוֹת וְהִלָּכָה.
גַּם כִּי יָבוֹאוּ עִם רַב,
לְהִלָּחם בָּהֶם עֲכָשׁוּ —
מִתַּתִּיהוּ וּבְנִי, יִנָּצְחוּ תָמִיד.

חֲזָקִים פְּאָרִיזוֹת, כָּמוֹ דְּבִים, כָּמוֹ חִיּוֹת,
מְחַסְלִים בְּלִי בַעֲיּוֹת,
לְהִרְג וּלְהַשְׁמִיד".
מִמַּשִּׁיף בַּגָּרִיס אֶת אַנְטִיכּוּס לְהַכְעִיס:
"הָעַם הַיְּהוּדִי הַזֶּה, לֹא אֶצְלָךְ בִּפְּסִים.
אֵין לָךְ בִּרְרָה, עוֹד מְלָכִים תִּקְרָא,
רַק יַחַד עַמָּם תִּנָּצַח הַמַּטָּרָה".
אַנְטִיכּוּס מַחְלִיט, מִבִּקֵּשׁ מִכָּל שְׁלִיט:
"שְׁלַח מִיד רַגְלִית, צָבָא וְשָׂרִיוֹן.
גַּם פִּילִים מְשָׂרִינִים, עִם חֲצִים וְאַבְנִים.
יַחַד עִם הַיּוֹנִים, נִגְיַע לְמִילִיוֹן".

הנרות הללו - אידיש

יג. קָם בַּגָּרִיס הָרָשָׁע, וְעָמּוּ כָּל הַצָּבָא,
לְנִצָּחַת הַיְּהוּדִים הַפַּעַם הוּא נִשְׁבַּע.
הִגְיַע וְעָלָה עַד לִירוּשָׁלַיִם,
וּמִיד סָתַם אֶת הַמַּיִם.
בָּקַע אֶת הַחוּמָה וְעָקַר אֶת הַמָּבוֹא,
הִגְיַע לְמִקְדָּשׁ, אֶל לֵב לְבוֹ,
עִם הַצָּבָא, הַפִּילִים, הַמְּפִלָּצוֹת,
פָּרִץ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה פָּרָצוֹת.

יד. כְּבוֹדוֹ שֶׁל בַּגָּרִיס נָסַק,
"הַפַּעַם אֲנִי חֲזָק,
אֲנִי אֲנַצַּח אֶת יִשְׂרָאֵל",
אָךְ לֹא כֵן חָשַׁב הַקֵּל,
הַשֵּׁם בַּשָּׁמַיִם בְּמִכּוֹן,

נָתַן לְיִשְׂרָאֵל הַנִּצָּחוֹן.
בְּנֵי מִתַּתִּיהוּ הַתְּקַבְּצוֹ,
לְבִקֵּשׁ מָה נִחְלָצוּ,
הִלְכוּ עִם יִשְׂרָאֵל לְהַתְּפַלֵּל מִיד,
לְצוּם בְּמַצֵּפָה גִלְעָד.
שָׁם הָשִׁם אֶת הַיְּשׁוּעָה יָבִיא,
כָּמוֹ בִּימֵי שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא.
טו. קָמוּ הַבָּנִים, בְּלָבָם עֲצָה טוֹבָה,
בְּזָכוֹת הַתְּפִלָּה, הַיְּשׁוּעָה קְרוּבָה.
בִּירָף אוֹתָם אַבְיָהֶם, בִּרְכַּת אָב,
לְפָנַי שְׁיִצְאוּ לְקָרֵב:
"יְהוּדָה אַתָּה מָשׁוּל,
לְאַרְיָה גִּבּוֹר וְטוֹב.
שְׁמַעוֹן אַתָּה מָשׁוּל לְשְׁמַעוֹן בֶּן יַעֲקֹב,
שֶׁהָרַג אֶת כָּל שָׁכֵם
עֲבוּר דִּינָה אַחֻתּוֹ,
וְכוּחַ לָךְ כְּמוֹתוֹ.
יוֹחָנָן דּוּמָה בְּיוֹתֵר, לְשָׁר הַצָּבָא אַבְנֵר.
וְיוֹנָתָן אַתָּה מָשׁוּל, לְיוֹנָתָן בֶּן שָׁאוּל.
לְהִיּוֹת כְּמוֹתוֹ אַתָּה מִתְּאִים,
הוּא הָרִי הָרַג פְּלִשְׁתִּים.
וְאַתָּה אֶלְעָזָר הַצֶּעִיר —
כְּפִינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר גִּבּוֹר אֲדִיר,
שֶׁהֲצִיל אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הַחֲמָה,
צֵא עִם אַחִיךָ לְמַלְחָמָה".
יִצְאוּ יַחְדוֹ לְהִלָּחֵם,
בְּבִרְכוֹת עֲטוּפִים, וְהָרְגוּ אֶלְפֵי אֶלְפִים.
הָרָשָׁעִים נָפְלוּ שְׂדוּדִים כָּמוֹ זְבוּבִים.
בְּנֵי מִתַּתִּיהוּ חֲזָרוּ כְּאוֹבִים,
"לָמָּה חֲזַרְתָּם?" שָׂאֵל אַבָּא מִדָּאג,
אָמְרוּ לוֹ: "יְהוּדָה נִהְרַג!
הוּא הָרִי חֲזָק כָּמוֹ כְּלָנוּ יַחְדוֹ,
מָה נַעֲשֶׂה עֲכָשׁוּ?!"

לחן: יונים – עממי

טז. קם מתתיהו, אותם מנחם:
"בואו, אני אלחם אתכם".

הרג עצם ברגע, בכל הכוונים,
הצבאות והיונים.

כל אויבי החרב, מושכי הקשתות,
נפלו לפנייהם בידקות מועטות.

החילים, מתגוללים

בדם השרים והפילים.

ואלעזר, לא חזר,

איפה הוא? ממש מוזר.

יז. אלעזר עסוק בהרג הפילים

הוא טבע ברפש בגללים,

רק אחר כך מצאו אותו כל האחים.

וכל עם ישראל שמחים,

ה' נתן בידם את השונאים,

את כל האויבים הגויים הרשעים.

את כלם הדפו, את בגריס שרפו,

ואנטיוכוס בורח, שאותו לא יחטפו.

כל אחד עליו צורח:

"אנטיוכוס הבורח!"

הפיל עצמו לים, וצונח.

רבי אלתר:

בבית המקדש היתה מנוחה, מזהב טהור, גרות שבועה,

הפנהנים הצדיקים הדליקו בה שמן כל לילה;

פעם אחת הגיעו יונים, טמאו את השמן בכדים,

וכשנכנסו הפנהנים, מצאו שנטמאו כל השמנים.

פתאום קרא פהן מצאתי כד, אבל הוא רק יספיק ליום אחד,

אז ארע גם גדול, גם גדול ליהודים.

פתאום קרא פהן מצאתי כד, אבל הוא רק יספיק ליום אחד,

אז ארע גם גדול, גם גדול שמונה ימים.

יח. לאחר מכן

באו כלם

לבית המקדש,

תקנו ובנו הכל מחדש,

את השערים והחומה,

וטהרו מן הטמאה.

הגיע זמן הטבת הנרות,

אך לא מצאו

בכל האוצרות.

פך שמן חתום

מצא המכבי,

מימי שמואל הנביא.

יט. ומנותר קנקנים,

נעשה גם לשושנים,

פך קטן של יום אחד,

נעשה בו גם מיחד.

הוא דלק שמונה ימים,

גם גדול

מבורא עולם.

ולכן קבעו

בני חשמונאי,

ימי הלל לה' אלקי.